
Om akutt lungesviktsyndrom og ARDS

DEBATT

LARS E. GRAMSTAD

lgramstad@gmail.com

Lars E. Gramstad er dr.med., spesialist i anesthesiologi og tidligere avdelingsoverlege i Statens legemiddelverk. Han har vært medlem av EUs vitenskapelige komité for legemidler til sjeldne sykdommer og faglig medarbeider i Tidsskriftet.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Akutt lungesviktsyndrom er en akseptabel oversettelse av *acute respiratory distress syndrome*, også kjent som ARDS.

Akutt, alvorlig respirasjonssvikt er en vanlig årsak til innleggelse i intensivmedisinske avdelinger. Tilstanden *acute respiratory distress syndrome* er en særlig alvorlig tilstand, der diagnosen er basert på karakteristiske bilaterale, diffuse lungefortetninger ved bildeundersøkelse, utelukkelse av kardial årsak til respirasjonssvikten og alvorlig hypoksi (1). Tilstanden kan utløses av enhver infeksjon, sykdom eller skade som kan indusere en generell inflammatorisk respons med skade i lungene, og den fikk en særlig aktualitet under covid-19-pandemien.

Termen *acute respiratory distress in adults* ble introdusert i 1967 (2). Syndromet fikk sin første internasjonale definisjon i 1994 og ble da omtalt som *acute respiratory distress syndrome* (3). De diagnostiske kriteriene ble senere endret i 2012 i tråd med økende innsikt i tilstandens patofysiologi (4). Nylig er en ytterligere revisjon foreslått med noe utvidede kriterier (5).

I Tidsskriftet har tilstanden i mange år vært omtalt som *akutt lungesviktsyndrom* (6). Denne oversettelsen ble brukt for første gang i 1990 (Erlend Hem, personlig meddelelse) og kom inn i Tidsskriftets ordliste i 1993 (7). Ifølge Magne Nylenna, som var sjefredaktør fra 1988 til 2002, skapte ikke dette noen kontroverser (personlig meddelelse). Jeg ble den gang faglig medarbeider i Tidsskriftet for faget anesthesiologi, og jeg husker problemstillingen, men diskusjonen for rundt 30 år siden har jeg liten erindring om. Dette kan skyldes at jeg opplevde at vi landet på en grei norsk betegnelse blant de alternativene som forelå.

I Tidsskriftet nr. 10/2023 setter en gruppe intensivmedisinere ved Oslo universitetssykehus spørsmålstegn ved oversettelsen *akutt lungesviktsyndrom* (8). Slik jeg oppfatter dem, ønsker de å bruke ARDS uten norsk oversettelse som sykdomsbetegnelse i artikler i Tidsskriftet, men med *acute respiratory distress syndrome* i en innledende parentes.

ARDS i løpende tekst?

Fra fagmiljøets ståsted kan dette anses som rimelig. I Norsk anesthesiologisk forenings fagtidsskrift NAFforum brukes termen ARDS uten noen videre forklaring (9). Jeg skjønner imidlertid at Tidsskriftets redaksjon gjør en grenseoppgang i forhold til mer kjente tilstander som ADHD. ARDS er en typisk sykehusdiagnose og er klassifisert som en sjelden sykdom i EU/EØS (10).

Selv synes jeg at ARDS er såpass etablert, både muntlig og skriftlig, at det tåler å stå i en løpende tekst forutsatt at man innledningsvis har en norsk (og en engelsk) term i parentes. Uansett må dette være en redaksjonell policy-sak, hvor blikket er mot den brede legestand.

Bør engelske sykdomsbetegnelser oversettes til norsk?

Etter min mening, et klart ja. Tidsskriftet har en lang tradisjon med å fremme et godt norsk medisinsk fagspråk. I European Medicines Agency (EMA) er det et krav om nasjonale oversettelser av visse dokumenter som inkluderer diagnoser (11). Dette gjelder også Norge. Samtidig er det iblant naturlig med en presiserende referanse til en engelskspråklig betegnelse.

Hvordan bør ARDS oversettes til norsk?

Termen er ikke lett å oversette. Ordet *syndrome* signaliserer at diagnosen er basert på en samling av symptomer og tegn som karakteriserer tilstanden (12). Men verken *lung*, *radiologic*, *non-cardiac* eller *hypoxia* er med til tross for at disse forholdene inngår i de diagnostiske kriteriene (1, 3–4). Termen fremhever pasientens pust (*respiratory*) og besvær eller utmattelse (*distress*) (13), men oversettelser som *akutt pustebesværsyndrom*, *akutt åndenødssyndrom* og *akutt respiratorisk utmattelsessyndrom* anser jeg som lite aktuelle.

Forslag som *akutt respiratorisk stressyndrom* og *akutt respirasjonsstressyndrom* bør også utelukkes, fordi *distress* og *stress* har ulike betydninger. *Akutt respiratorisk sviktsyndrom* er noe haltende, siden det er respirasjonssvikten som helhet som fører til et spesifikt syndrom. Man kunne også tenke seg uttrykket *akutt lungeskadesyndrom*. Alle de nevnte uttrykkene gir ingen eller svært få treff på nett.

Etter mitt skjønn foreligger det to mulige alternative oversettelser: *akutt lungesviktsyndrom* og *akutt respirasjonssviktsyndrom* (i prioritert rekkefølge).

«Betegnelsen brukes av Folkehelseinstituttet, Felleskatalogen, helsenorge.no og Store norske leksikon, og den er tatt inn i termbasen SNOMED CT. Betegnelsen må sies å ha tålt tidens tann»

Akutt lungesviktsyndrom

Denne betegnelsen er allerede etablert og mye brukt, ikke bare i Tidsskriftet. Et søk i Nasjonalbibliotekets nettbibliotek gir treff i 71 tidsskrifter, 67 bøker og 61 aviser (3.3.2024). Betegnelsen brukes av Folkehelseinstituttet, Felleskatalogen, helsenorge.no og Store norske leksikon (snl.no), og den er tatt inn i termbasen SNOMED CT. Betegnelsen må sies å ha tålt tidens tann.

Betydningsinnholdet må veie tungt ved denne typen oversettelser. ARDS representerer et lungesviktsyndrom, mens respirasjonssvikt også kan representere ekstrapulmonale tilstander, for eksempel i øvre luftveier, eller ha nevrologiske årsaker, for eksempel amyotrofisk lateralsklerose, eller skyldes tilstander som toraksskade eller forgiftninger (som for øvrig også kan gi ARDS).

For en lege som ikke kjenner definisjonen på ARDS, vil akutt lungesviktsyndrom intuitivt gi en forståelse av hva det dreier seg om. Denne betegnelsen er også vanlig når man i fagmiljøet henvender seg til allmennheten, for eksempel i avisinnlegg og TV og i offentlige uttalelser fra Norsk anestesilogisk forening.

Akutt respirasjonssviktsyndrom

Denne betegnelsen kan oppfattes som en ganske god ord-for-ord-oversettelse. Men ordet *distress* er mangetydig, upresist og vanskelig å oversette; en engelsk-norsk ordbok oppgir både besvær, smerte, fortvilelse, lidelse og utmattelse, men ikke svikt, som aktuelle oversettelser (13). På linje med den engelske betegnelsen er ordlyden noe upresis hva gjelder organlidelsen. Nettsøk med «akutt respirasjonssviktsyndrom» gir svært få treff.

REFERENCES

1. Opdahl H. Akutt respirasjonssvikt ved alvorlig sykdom og skade. Tidsskr Nor Legeforen 2010; 130: 154–7. [PubMed][CrossRef]
2. Ashbaugh DG, Bigelow DB, Petty TL et al. Acute respiratory distress in adults. Lancet 1967; 2: 319–23. [PubMed][CrossRef]
3. Bernard GR, Artigas A, Brigham KL et al. Report of the American-European consensus conference on ARDS: definitions, mechanisms, relevant outcomes and clinical trial coordination. Intensive Care Med 1994; 20: 225–32. [PubMed][CrossRef]

4. Ranieri VM, Rubenfeld GD, Thompson BT et al. Acute respiratory distress syndrome: the Berlin Definition. *JAMA* 2012; 307: 2526–33. [PubMed]
5. Matthay MA, Arabi Y, Arroliga AC et al. A new global definition of acute respiratory distress syndrome. *Am J Respir Crit Care Med* 2024; 209: 37–47. [PubMed][CrossRef]
6. Gjersvik P, Brean A. ARDS eller akutt lungesviktsyndrom? *Tidsskr Nor Legeforen* 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.22.0820. [CrossRef]
7. Skikk og bruk i Tidsskriftet.
<https://www.nb.no/items/ba1ced5da3aab2c053639367841851c1?page=23> Lest 1.3.2024.
8. Laake JH, Aslam TN, Barratt-Due A et al. ARDS eller akutt lungesviktsyndrom? *Tidsskr Nor Legeforen* 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0402. [PubMed][CrossRef]
9. Norsk anesthesiologisk forening. NAForum. <https://www.nafweb.no/naforum/> Lest 3.3.2024.
10. European Commission. Community Register of orphan medicinal products. https://ec.europa.eu/health/documents/community-register/html/reg_od_act.htm?sort=a Lest 3.3.2024.
11. European Medicines Agency. The linguistic review process of product information in the centralised procedure – human.
<https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory-overview/marketing-authorisation/product-information-requirements/linguistic-review-human> Lest 3.3.2024.
12. Hem E. syndrom. Store medisinske leksikon. <https://sml.snl.no/syndrom> Lest 3.3.2024.
13. Stor engelsk-norsk ordbok. distress. <https://www.ordnett.no/search?language=en&phrase=distress&selectedPubs=19> Lest 3.3.2024.

Publisert: 10. april 2024. *Tidsskr Nor Legeforen*. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0134

Mottatt 5.3.2024, godkjent 12.3.2024.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.